

به مناسبت کنگره جهانی بزرگداشت

فردوسی

هزارهٔ تدوین شاهنامه [اول تا پنجم

دی ماه ۱۳۶۹]

گزیدهٔ کتابشناسی

شاهنامهٔ فردوسی

آنچه در ذیل از نظر خوانندگان ارجمند
«فصلنامه هنر» می‌گذرد، گزیدهٔ کتابشناخت
شاهنامهٔ حکیم توس است.

کوشیده‌ایم تا در این مختصر به قدرمقدور و
مقدوره، کتاب‌هایی را بشناسانیم که به جز زمینه‌های
ادبی و صنایع و بدایع لفظی و لغوی شاهنامه، به
جنبه‌ها یا قوالب هنری نیز، همچون نمایشنامه و یا
شعر دراماتیک یا مباحث نظری در این قلمروها نیز،
پرداخته باشند. تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

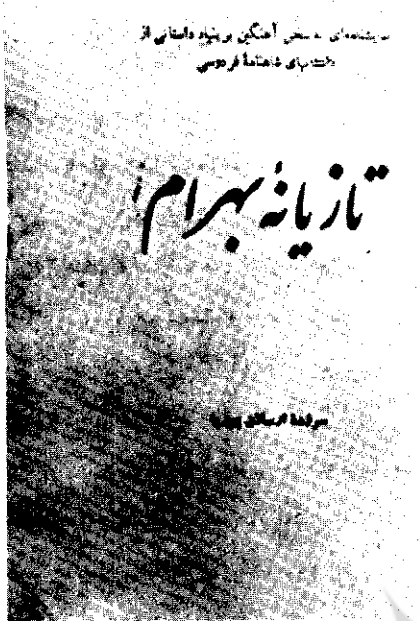
تازیانهٔ بهرام

سروده: ارسلان پوریا

نمایشنامه‌ای به سخن آهنگین بر بنیاد
داستانی از داستان‌های شاهنامه و در شمار یکی
از آثار نمایشی موفق و خواندنی، که از قصه‌های
شاهنامه برگرفته شده است.

«پوریا» را در عرصهٔ شناخت اصول و مبانی
دراماتیک شاهنامه و اساساً شعر آهنگین فارسی
تجربه‌هاست و «تازیانهٔ بهرام» از شمار نمونه‌های
کم و بیش کامیاب و بالنسبه خواندنی متونی از
این گونه است.

جای نمایش، «سرزمین لادن» است و در

این داستان از شخصیت‌هایی چون: گودرز، گیو،
بیژن، زنگهٔ شاوران، گرگین میلاد، رهام و
گسته‌م [سرداران ایرانی] و نیز، «تژاو» — که از
ایرانیان پیوسته به صف تورانیان است — سخن‌ها
رفته است. «تازیانهٔ بهرام»، جنبه‌های صحنه‌ای
داستان را مطمح نظر دارد و از این روی،
«ارسلان پوریا» در بازپیرائی آن تنها منشآت
منظوم را به قلم نکشیده، که با رعایت
ظرفیت‌های تئاتری و حفظ اصول و اتمات هنر
نمایش، داستانی خوش ساخت و پرداخت را به
عموم شاهنامه دوستان و علاقمندان حکیم توس
عرضه داشته است. برای آشنایی بیشتر با نحوهٔ
نگارش و نگارش «تازیانهٔ بهرام»، پاره‌ای از ختام
نمایشنامه را که از زبان «گودرز» بازگویی شود
برگزیده‌ایم که می‌خوانید:

حماسه در رمز و راز ملی

از این دیدار باید خون بگیریم یا سرافرازم
 به ماتم دل دهم یا از دلیری جان برافروزم.
 گرمی پور من دیگر ز خفتن بر نمی خیزد.
 بدین سان یاد وی در جان ما آتش می انگیزد
 دلیران، مهر او در سینه خورشیدی فروزان بود
 رخ آینده در دیدار و گفتارش نمایان بود
 ز پای افتاد تا ما را به دل نیرو بیافزاید
 کنون انبوه ما هم دست و جنبان، صف می آرید
 ورا از خاک برگیرید و با سامان ایرانی
 به آئین پرچم افرازد یکسر با گل افشانی
 سراسر کشتگان را تن به زیر خاک بسپارید
 خجسته تازیانه را به گور مرد بگذارید
 مگر چون تازیانه پند ما بردل فرود آید
 از او بهرام در فردوس خود شادان برافزاید
 و هرکس بنگرد گوید که این بهرام فردوسی است

* حماسه در رمز و راز ملی

* نوشته: محمد مختاری

سروده‌های شفاهی و حماسه مدون

۲- **خصلت‌ها و مشخصات ویژه حماسه**
 الف: موقعیت عمومی یا تمامیت اشیاء و
 اعیان در حماسه. ب: کنش فردی و چگونگی
 رویدادها.

۳- **نوع ادبی حماسه**

الف: نوع ادبی. ب: مقوله تراژیک ج: فرق
 حماسه و تراژدی. ب: مایه‌های پیشرو و واپسگرا.
 د: فقدان بحث درباره نوع حماسه در نقد شعر
 قدیم ایران.

۴- **ساخت و موقعیت عمومی حماسه ملی ایران**

الف: دو بن آغازین و نبرد هزاره‌ای. ب:
 نمونه برداری از نبرد اصلی در حماسه. ج: کارکرد

این کتاب به مناسبت هزاره تدوین شاهنامه
 [۱۳۶۹] و نیز با یاد استاد مسلم و شاهنامه‌شناس
 مفضل روان شاد «مجتبی مینوی» به رشته تحریر
 درآمده است. کتابی است ممتع و جامع در مفهوم
 حماسه ملی و انواع آن، از جمله تراژدی و وجوه
 افتراق آن با حماسه.

«حماسه در رمز و راز ملی» شامل این

بخش‌هاست:

۱- **انواع حماسه، پیشینه و خصلت**

عمومی حماسه

الف: داستان/ سروده‌های شفاهی. ب:
 روایان و نقلان داستان/ سرودها. ج: دوره
 قهرمانی و نماد پهلوانی د: رابطه میان داستان/

شاهنامه فردوسی، حماسه جهانی

نمونه سخنرانی در جشن طرس ۱۳۲۵

* شاهنامه فردوسی، حماسه پهلوانی

* مجموعه سخنرانی

سرآغاز/ ضیاء الدین سجادی، سخن فردوسی درباره فلسفه اولی پیش از کانت/ دکتر احمدعلی رجایی بخارایی، زندگی افسانه‌ای فردوسی در ادبیات آلمان/ دکتر هانس مولر [آلمان فدرال]، معرفی دوشاهنامه کهن: شاهنامه مصور کاما و شاهنامه مصور سیمرغ/ دکتر مهدی غروی، نمونه‌ای از نفوذ شاهنامه در مردم/ ابوالقاسم انجوی شیرازی، موضوع تصاویر شاهنامه بزرگ قرن هشتم هجری/ شیلابلر [آمریکا]، سبک نقاشی شاهنامه بزرگ قرن هشتم هجری/ ماریانا سیمسن [آمریکا]، برخی از واژه‌های ناشناخته شاهنامه/ دکتر علی رواقی،

معین آدمی در نبرد با نیکی و بدی. د: طبقه بندی سه گانه. بازگشت به تمامیت اشیاء، گنش فردی حماسی و چگونگی رویدادها، پهلوانان و خاندان‌ها، نماد پهلوانی، پهلوان و زندگی عمومی، دوستی و دشمنی، عشق و مرگ، سرنوشت و نظم عمومی.

دوگانگی سیمرغ در حماسه

چهره بشری/ ایزدی، جادو، چهره اهریمنی، دوگرایش، انسان و طبیعت، سیمرغ در آئین، سیمرغ حماسه.

سهراب ورستم، یگانگی و بیگانگی

انسان و تقدیر، ساخت ملی، کارکردهای اصلی، موضوع جهانی، کورچولائین و کنلاوئوخ، ایلای پهلوان و شاهین، داستان‌های خوش فرجام، اوروسلان لازارویچ، جهانگیر پسر ورستم، برزو پسر سهراب، شهریار پسر برزو، نوآئینی، تنگنای خویشی و بیگانگی، برآیند تضادها، مثلث بیگانگی، تردید در گروه بندی نیکی و بدی.

تازیانه بهرام: آمیزه رهایی و مرگ

جنگ بزرگ: برزخ حماسه و اسطوره

از تامل برانگیزترین بخش‌های کتاب، بحث موجز و مختصر نویسنده در مقوله تراژیک و فرق حماسه و تراژدی است. نویسنده در این مباحث، فحص و غور مستوفایی چندانکه برای تصمیم فایده کتابی اینگونه مستطاب لازم است، در نیانداخته است و تنها به ذکر کلیاتی بسنده نموده اما از لابلای همین رئوس مطالب نیز می‌توان به شناخت و آگاهی‌های متحول و پویای نویسنده پی برد.

دکتر محمد جواد مشکور، چند رسم پهلوانی در شاهنامه/ دکتر مصطفی مقربی، فهرستی برای ادبیات تطبیقی اسلامی/ دکتر طه ندا [مصر]، تخت سپهری/ دکتر یحیی ماهیارنوبی، تاثیر شاهنامه در آفرینش داستان مربوط به حضرت علی^(ع)/ پروفیسور تحسین یازیجی [ترکیه].

سطوری چند از مقاله «دین و مذهب فردوسی» به خامه استاد محیط طباطبائی را می‌آوریم: «از مجموعه شواهد و قراین موجود در متن شاهنامه فردوسی چنین استنباط می‌شود که فردوسی شاعری مسلمان و شیعه مذهب بوده است. در مسلمانان او مجال و شک و بحثی نیست. ابیات متعددی در دیباچه و خاتمه کتاب و صدر و ذیل برخی از داستان‌های شاهنامه نشان می‌دهد که به حضرت محمد (ص) و قرآن و اسلام،

نقاط مشترک نقش اجتماعی حماسه ملی یوگسلاوی و شاهنامه فردوسی/ جا کابچیر [یوگسلاوی].

* شاهنامه فردوسی و شکوه پهلوانی

* مجموعه سخنرانی

* گردآورنده، مهدی مدائنی

شاهنامه فردوسی و اندرزنامه‌های پهلوی/ دکتر فرهاد آبادانی، شعر گلنار/ دکتر محمد ابراهیم باستانی پاریزی، نمود عقاید مختلف در شاهنامه/ دکتر امین عبدالمجید بدوی [مصر]، چهره زن در شاهنامه/ دکتر محمد دبیر سیاقی، معنی کوبال در شاهنامه فردوسی/ دکتر احمد علی رجایی بخارایی، دوگانگی تعبیرات مربوط به معتقدات دینی از نظر فردوسی و قهرمانان شاهنامه/ دکتر علی رجایی، نامه‌های خاص در شاهنامه و بررسی چگونگی آنها در آثار ادبی تاریخی دیگر/ دکتر منصور رستگار، پهلوان اژدرکش در اساطیر و حماسه ایران/ دکتر بهمن سرکراتی، سوگند در شاهنامه و مقایسه آن با سوگند در داستان سمک عیار/ دکتر عبدالامیر سلیم، شیوه واژه‌گزینی و واژه‌سازی فردوسی دکتر خسرو فرشیدورد، اعتقاد فردوسی به سرنوشت در شاهنامه/ پروفیسور، کورویانانگی [ژاپن]، روش‌های عیاری و نفوذ کار و کردار عیاران در شاهنامه/ دکتر محمد جعفر محبوب، دین و مذهب فردوسی - استاد محمد محیط طباطبائی، مکالمات شخصیت‌های شاهنامه فردوسی و مقایسه آن با گفتگوهای قهرمانان آثار حماسی قدیم اروپا/ دکتر ابراهیم مدرسی، سیمرغ و مفهوم عرفانی آن در منطق الطیر عطار/

ایمان کامل داشته است:
 ترا دانش و دین رهاند درست
 ره رستگاری بیایدت جست
 اگر دل نخواهی که باشد نژند
 نخواهی که دایم بوی مستمند
 به گفتار پیغمبرت راه جوی
 دل از تیرگی ها بدین آب شوی
 به گیتی درین کوش چون بگذری
 سرانجام اسلام با خودبری
 * درباره شاهنامه فردوسی
 * محمدحسین ساکت

شاهنامه شناسی در ایران با هزاره فردوسی آغاز شد. کوشایی دانشمندان ایرانی چون فروغی و هنرمندانی مانند عبدالحسین نوشین و دیگران درخور نگرش است. بررسی و بازبینی داستان‌های شاهنامه از پایگاه نقد و ارزش‌های نوین ادبی با کارهای خوب نویسندگانی چون شاهرخ مسکوب، بهار و دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن، سیمائی تازه و گیرا از شاهکار سترگ فردوسی ترسیم کرده است؛ چنانکه نگرش‌های علمی دانشمندانی چون فضل‌الله رضا روشنگر تواند بود. اگر پاره‌ای پندارها و باورهای مست و نادرست در قالب گزارش شعرهای فردوسی - این حماسه‌سرای پیر جهان - نمودار نشود، کاخ اندیشه‌ها و دیدگاه‌های او از گزندهایی چون تعبیرهای چاپلوسانه و سرسپردگی دورورها بماند، هرگونه کوششی در راه شناخت فردوسی و شاهنامه ارزنده و شایسته است. با همه اینها اگر در هر کار پژوهشی حتی نکته‌ای هم روشن شود و پرده‌ای از روی یک موضوع برداشته شود، در راه

شناخت فردوسی و حماسه ملی ما، شاهنامه، گامی بلند خواهد بود. و با این گام‌های بلند به دریافت شاهنامه و حماسه ملی خود نزدیک خواهیم شد.

* مقایسه رفتار چند شخصیت شاهنامه

* نوشته: رحمت‌الله مهرآز

فهرست مطالب کتاب را می‌آوریم. پیشگفتار، معنای شاهنامه، خداینامه چیست؟، اوستا و داستان‌های ملی، کتب پهلوی، منابع هندی، نهضت شعوبی، شاهنامه‌های دیگر، شاهنامه فردوسی، اسلوب شاهنامه، محتویات شاهنامه، منشأ داستانهای اساطیری و پهلوانی، مقایسه‌ای از اساطیر ایران و ملل دیگر، سوگنامه یزدگرد، مقایسه منش‌ها، در بدری یزدگرد، بررسی منش‌ها، داستان یک نعش، ماهوی و

مقایسه رفتار

چند شخصیت

شاهنامه

نوشته

رحمت‌الله مهر

جامه عاریتی، پایان کار، ادامه بررسی منش‌ها و رفتارها، رستم و افراسیاب در شاهنامه، رستم، خصوصیات رستم، طبق پیشگویی سیمرغ، پیکری از حریر، سام به دیدن رستم می‌رود، ویژگی‌های رستم تا هشت سالگی، رستم و پیل سپید، اولین ماموریت جنگی، کین خواهی پشنگ از ایرانیان، حمله افراسیاب، گزینش رخس، رستم به البرز می‌رود، ترکان راه‌بند، امیدی تازه جان می‌گیرد، دو هماورد، افراسیاب آشتی جوی، پیمان صلح، رستم و کیکاوس، خوان اول تا هفتم، جنگ افراسیاب، قهرمان در شکارگاه افراسیاب، توران، سیستان، زابلستان، کابل، مقایسه تاریخ و داستان، آرمان شماساس خزروان، مقایسه هرکول و رستم، کی قباد و کیکاوس، و کلامی از پیش گفتار کتاب: «تجلی نجابت، منش و اخلاق و فلسفه ایرانی نه فقط در شاهنامه منعکس است، بلکه عرفان ما نیز از این لحاظ، گنجی شایگان است... بی گمان همان‌طور که یک غربی اگر آثار هومر را نخواند، تربیت خود را ناقص می‌داند، یک ایرانی نیز اگر با حماسه ملی خویش آشنا نباشد، نقصی در تربیت خواهد داشت...»

* فردوسی و ادبیات حماسی

مقالات این مجموعه به شرح زیر است:

آغاز سخن / ضیاءالدین سجادی، شاهنامه فردوسی، شاهکار سخنوری و سخنبدانی / جلال‌الدین همایی، شاهنامه و ایلیاد، دو حماسه «بدیهی» / امین بنائی، قدم‌های نخستین در کار پژوهش شاهنامه / پرویز ناتل خانلری، شاهنامه و

کودکی ونوجوانی رستم

نویسنده: محمد علی
مقدمه: علی اصغر معصومی

قهرمان شاهنامه فردوسی مرد میدان نامردان و بدکاران، پشت و پناه ایران و دشمنان ایران کودکی، جوانی، پیری و مرگ رستم چون ظاهر اندام او و چون خلیات او، فوق بشری و استثنایی است. جز این هم نباید باشد که رستم حماسه، تبلور اعتقادات، آرمان‌ها و تخیل میلیون‌ها انسانی است که در جهان واقعیت، مجالی تنگ و محدود دارند و عظمت و بزرگی را در رستم تا مرزهای بی‌نهایت تخیل خویش می‌خواهند. رستم شاهنامه از این رو که زاده تخیل، اعتقاد، تبلور ذهن و آرمان هزاران هزار انسان واقعی است. پهلوانی است که ریشه در خاک و واقعیت استوار دارد و سربر اقلاک و تخیل و آرزو می‌ساید. و به همان اندازه که افسانه‌ای و دست

هند/ حسن عابدی [هند]، فردوسی و شاهنامه در لهستان/ ف. ماخالسکی [لهستان]، نخستین پادشاه در حماسه ملی ایران/ امیکو آکادا [ژاپن]، نفوذ فردوسی و شاهنامه در سند/ حسام‌الدین راشدی [هند]، نسخه‌ای از شاهنامه فردوسی متعلق به شاه اسماعیل دوم/ ب. و. رابینسون [انگلستان]، طوس زادگاه دقیقی است؟! / جلال خالقی، تحقیق و تتبع راجع به تعیین حد معنی مجاز در شاهنامه فردوسی/ آندری یوگینیویچ برتلس [شوروی]، کوه و دیوشاه و پهلوان/ ج. مورین [انگلستان]، سخنی چند درباره‌ی باصطلاح «داستان خاقان چین» در شاهنامه/ محمد نوری عثمانف [شوروی]، شاهنامه فردوسی و ادبیات ترک/ ملیحه انبارچی اوغلو [ترکیه]، فردوسی و اسکندر: اسطوره و تاریخ در حماسه ملی ایران/ هلمه‌هارت کانوس کرده [آلمان]، فردوسی برگردن ما حق بزرگ دارد/ مجتبی مینوی، چند نکته درباره فردوسی و شاهنامه/ محمد محیط طباطبایی، کیفیت و فنون تراژدی در شاهنامه «داستان رستم و سهراب»/ مهین تجدد، آثار قهرمانان شاهنامه در ادبیات باستانی هند/ آچاریا دارمند رانات [هند]، علاقه من به فردوسی/ فضل‌الله رضا سخنی درباره شاهنامه/ ذبیح‌الله صفا، چگونه آرامگاه فردوسی بوجود آمد/ عیسی صدیق.

* کودکی و نوجوانی رستم

* نوشته: مهدی قریب

* نقاشی‌ها از: علی اصغر معصومی

«... سخن در این قصه‌ها بر سر رستم است،

نیافتنی، واقعی است و دریافتنی... با این همه محتوای شاهنامه، آن چنان پیچیده و چند بعدی است که ساده‌ترین صورت روایت نیز گاه نامفهوم و پیچیده می‌نماید که از آن گریز و گزیری نیست...»

*** سخنی چند درباره شاهنامه**

*** نوشته: عبدالحسین نوشین**

*** ویراستار: م. گودرز**

کتاب شامل این بخش‌هاست: پیشگفتار ویراستار، پیشگفتار نویسنده، سرآغاز، نمونه‌هایی از نادرستی‌های نسخه‌های شاهنامه و تصحیح آنها، نمونه‌هایی از نادرستی فرهنگ‌های عمومی شاهنامه، فرهنگ شاهنامه شفق، نتیجه‌گیری و کم و کاستی‌های فرهنگ ولف

*** زندگی و مرگ پهلوانان در شاهنامه**

*** محمد علی اسلامی ندوشن**

کتابی است مرجع و مهم برای غور و غوص در همه قلمروها و اسالیب شاهنامه و شامل این مباحث: شناخت فردوسی، چرا فردوسی به فکر سرودن شاهنامه افتاد؟ مدح و ذم محمود، چرا محمود قدر فردوسی را نشناخت؟ فردوسی چگونه کسی است؟ حقیقت افسانه‌ها، چرا فردوسی شاعری بزرگ است، بی‌اعتباری جهان و اغتنام وقت در شاهنامه، مردان و زنان شاهنامه.

قسمت دوم - پهلوانان شاهنامه: ضحاک ماردوش، فریدون فرخ، سیاوش، فرود، پیران سپهدار، رستم جهان پهلوان، بهرام چوبینه.

*** جاذبه‌های فکری فردوسی**

*** تالیف: دکتر احمد رنجبر**

ستایش یزدان، در پیرامون خرد، دادگری و عدالت، مسئله ولایت، تهذیب اخلاق، اهمیت دانش، مقام زن، داستان رستم و سهراب، سخنوری، سیاست و روش کشورداری، آداب معاشرت [دوست‌یابی]، بی‌اعتباری دنیا، جبر و اختیار، امر بین امرین و دعا و نیایش.

«آنچه مسلم است فردوسی فردی مسلمان، مومن و حقیقت‌جو بوده است که همین حقیقت‌جویی یکی از موجبات بی‌اعتنایی دزباریان محمود غزنوی را نسبت به او فراهم آورده است وی احترام خاصی به رسول اکرم (ص) و وصی اش علی بن ابی طالب (ع) قائل بوده است.

اگر نخلد خواهی به دیگر سرای

به نزد نبی و وصی گیر جای

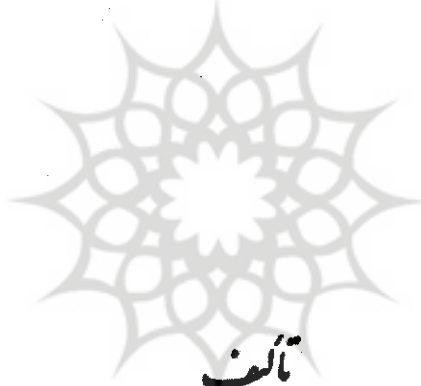
و این علاقه به خاندان عترت و طهارت موجب شد که محمود غزنوی با مذهب و افکار او موافقت نداشته باشد.

مرا غمز کردند کان پرسخن

به مهر نبی و علی شد کهن

در سروده فردوسی، بسیاری از موارد به مفاهیم آیات قرآن مجید و احادیث شریف در روایات اشاره شد و چنان می‌نماید که این بزرگ مرد ادب فارسی خواسته است چون حکیمی زبردست، توحید و خداشناسی و مسائل اخلاقی و اجتماعی و آنچه را که نشانه زندگی درست و صحیح است با زبانی ساده به مردم بازگو کند...»

جاذبہ ہامی فکری و فہمی

تالیف

پروفیسر ڈاکٹر احمد بخش
پرتال جامع علوم انسانی

* دوازده رخ [فیلمنامه، براساس داستان

شاهنامه]

* نوشته: هوشنگ گلشیری [بهار ۱۳۶۹]

نویسنده این فیلمنامه کوشیده است تا آمیزه‌ای از برداشت و برگرفته‌ای از شاهنامه را با کلام و پیام امروزی درهم آمیزد تا از این محمل، طرحی برگیرد و بدعتی گزارد. گلشیری، به رغم آنکه در ادب کهن این سرزمین از جمله، شاهنامه، دست و قلمی سترگ دارد، اما «دوازده رخ» را به ازای متنی کودکانه و سهل‌انگارانه از کف داده است. فیلمنامه از نظر زبان و عناصر «دیالوگ» یک اثر دراماتیک سُست و مغشوش و گسسته است. و اندیشه و جهان‌بینی مطمح و مطرح آن نیز، چندان پیش‌پا افتاده است که برای نویسنده مفلق و هنری مردی چون گلشیری، عجیب و بعید و ناپاوارانه به نظر می‌آید. در هر حال، امیدواریم گلشیری، روزی آینده شعرو قصه و ادب فارسی را از نقطه نظر ظرفیت‌های دراماتیک، بررسی کنند و فیلمنامه‌اش را نیز با دیدی وقادانه و نقادانه به محک نقد بنشینند.

* شاهنامه نیاز زمان ماست

* نوشته‌ای از: برهان ابن یوسف

کتاب، شامل این بخش هاست. چگونگی پدید آمدن شاهنامه از کهن روزگاران، شاهنامه آئینه همه‌نمای فرهنگ ما، شاهنامه خوانی شاهنامه کارنامه ماست، بیگانگان در ایران، جنبش‌های آزادی‌خواهی، آهنگی شوم برای از میان بردن فرهنگ ایران، رستخیز فرهنگی ایران جان گرفت، چگونگی پدید آمد شاهنامه، شاهنامه

جلوه گاه اندیشه و مردم، بازیگران شاهنامه، رستم پهلوان پهلوانان، زندگی راستین، آیا شاهنامه پدیده نیازپولی است؟ - فرجام کار، پاسداری از شاهنامه، نابسامانی زبان ما، آیا زبان ما زبان مرده است؟! گسترش زبان بازرگانی، پیشه و ابزار، زبان دانشگاهی ما و سرانجام زیربنای فرهنگی.

*** نظام الملک ورستم و سهراب
* دونمایشنامه از: مجید فلاح زاده**

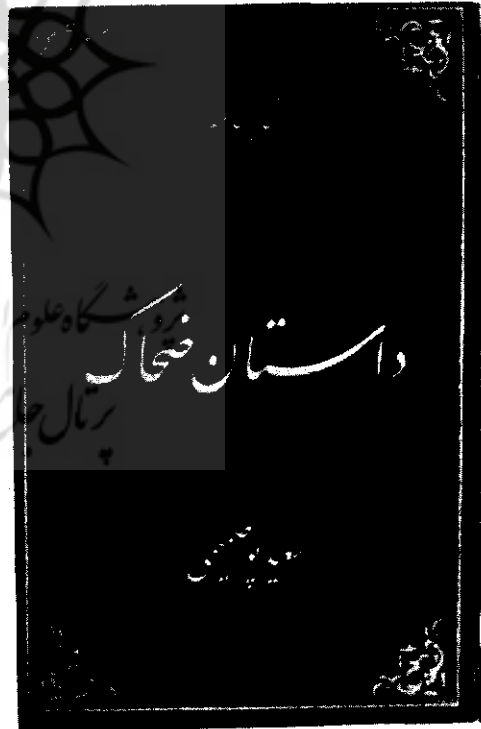
رستم و سهراب، نمایشنامه ای است در سه پرده و نقش های آن عبارتند از: رستم، تهمنه، کیکاوس، افراسیاب و سهراب. این متن نیز، برداشتی امروزی از داستان رستم و سهراب شاهنامه فردوسی است. فلاح زاده اهل تئاتر است، اما از آن همه شور و شناخت در این متن، کمتر اثری دیده می شود. در هر حال مطالعه و تجربه و نگارش متونی از این دست، از نیازهای مبرم تئاتر معاصر است و بسا که روزی ره یافت اصلی و اساسی تئاترها، در مواجهه با متون کلاسیک و پهلوانی و اساطیری، از میان بر همین تجربه ها و گشت و پرسه ها پدیدار گردد.

*** داستان ضحاک [نمایشنامه]**

*** نوشته: سعید پورصمیمی**

نگرتا که ابلیس از این گفت و گوی چه کرد و چه خواست اندرین جست و جوی پورصمیمی هم از فحول تئاتر و اخیراً سینما است.

متن، یکدست است و خواندنی. از طنز و فکاهه هم نیز، در آن می توان جا پاها جست و

یافت. مطالعه این نمایشنامه برای اجله و اصحاب
تأثیر لازم است؛ چرا که انحاء صحیح و بقاعده
«آدایته» کردن شاهنامه را دست کم از نظر وزن و
زبان و ایقاع و ضرباهنگ دراماتیک نشان
می دهد.

* مردم و فردوسی

* گردآوری و تالیف: سید ابوالقاسم انجوی
شیرازی

فهرست مطالب: الفبای مصوت، برای
خواننده، زندگی و شخصیت فردوسی، پهلوانان و
نبردها، دو نمونه از طومارهای نقالان و
«دارجنگه» ها.

کتابی است متنوع و در عین حال جامع و
موسع که با احاطه و سلطه همواره مفتوح و
محسوس انجوی شیرازی، بافت و شیرازه ای مقوم
یافته است. «مردم و فردوسی مجموعه ای است
از قصه های عامیانه ای که در رابطه با سراینده
شاهنامه و سروکار داشتن با اثر معجزه آسای
حکیم توس ساخته و پرداخته شده و سینه به سینه
به ما رسیده است... طبقه بندی قصه ها دو جنبه
می توانست داشته باشد. یکی جنبه علمی
مردم شناسی و شناخت فرهنگ و دیگری جنبه
ادبی و هنری آنها. و در این کتاب طبقه بندی
قصه ها به ترتیبی است که هر دو جنبه رعایت
شده است...»

* شاهنامه و ادبیات

* نوشته: دکتر مهدی فروغ

رستم قهرمان تراژدی، تاثیر شاهنامه در
ادبیات دراماتیک، نمایشنامه رستم و سهراب از

حسین کاظم زاده ایرانشهر، عناوین بخش های کتاب است.

دکتر مهدی فروغ، درام شناس [دراماتورگ] و خادم هنر تئاتر این بوم - از بزرگ استادان مسلم شاهنامه شناسی و خاصه انحاء دراماتیک این اثر منظوم است. به جز این، دکتر فروغ کتاب دیگری نیز، درباره ظرفیت های نمایشی شاهنامه دارد که از کتاب حاضر، مفصل تر و جامع تر است. اما این کتاب نیز، به ویژه در بخش «شاهنامه و ادبیات دراماتیک»، در عین عرضه تاریخی دراماتورژی شاهنامه، به نکات مفید و گرانسنگ دیگری نیز پرداخته که نمونه اش را می خوانید: «نمایشنامه نویسی کاری است بسیار فنی و ادبی و نمایشنامه نویس باید در هر دو مورد، حد اعلای ذوق و دانش را به کاربردن کاملاً اطمینان ندارم که آیا با نوشتن این آثار، ما مقام معنوی سخن پرداز بزرگ پارسی را به هم میهنان و جهانیان بهتر می شناسانیم یا او را از مقام شامخی که به عنوان یک گوینده بزرگ جهان کسب کرده تنزل می دهیم. به هر حال از این پس باید با آمادگی بیشتر از گذشته، به این کار اقدام شود و از دست اندازی و تجاوز به حریم هنر و ادب فردوسی جلوگیری به عمل آید. مسلماً لازم است از کسانی که در این راه پیشقدم بوده اند، نکته ها بیاموزیم و ببینیم نمایشنامه نویسانی که به نوشتن نمایشنامه های تاریخی یا افسانه ای در گذشته اقدام و از آثار منشور یا منظوم شاعران و مورخان با وقایع نگاران استفاده کرده اند، چگونه عمل کرده اند... فقط با این گونه مطالعات است که در صورت دارا بودن ذوق و استعداد کافی ممکن

است خود را برای تنظیم نمایشنامه ای براساس داستان های شاهنامه فردوسی مجاز بدانیم.»

* کوهولین [نمایشنامه ای براساس روایت

ایرلندی رستم و سهراب]

* اثر: ویلیام باتلر ییتز

* ترجمه: مسعود فرزاد

«ییتز» چند درام درباره «کوهولین» نوشته است ولی از میان همه آنها هیچ یک به اندازه نمایشنامه حاضر، به داستان رستم و سهراب ایرانی نزدیک نیست. بازی شناخته گشته شدن پسر به دست پدر که اساس رستم و سهراب فردوسی را تشکیل می دهد موضوعی است که عیناً در افسانه های باستانی ایرلند تکرار شده است و یقین است که هر دو افسانه دارای یک اصل هستند، زیرا آشکار است که «کوهولین» همان رستم و جنگجوی جوان، همان سهراب شاهنامه است.

* داستان فرود

* مصتح: محمد روشن [براساس تصحیح

بنیاد شاهنامه فردوسی]

* مقدمه از: مجتبی مینوی

داستان فرود، از فصل های حزن انگیز شاهنامه فردوسی است. آشنایان با شاهنامه و با داستان های ایران می دانند که داستان فرود، یکی از بزرگترین قصه های غم آور و جانگداز شاهنامه است.